

ความคิดเห็นของผู้นำประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ธีรวัฒน์ จำนงอนุวตร¹

(Received: September 15, 2023; Revised: December 3, 2023; Accepted: December 14, 2023)

บทคัดย่อ

เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้นมาแล้วกว่า 19 ปี ส่งผลกระทบต่อความไม่ปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน และคุณภาพชีวิตของประชาชนทุก ๆ ด้าน ซึ่งที่ผ่านมามีความพยายามที่จะแก้ปัญหาจากรัฐในระดับของ Track 1 ทำให้การสร้างสันติภาพให้กลับคืนสู่พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญ งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2) และเสนอแนะกระบวนการสร้างสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญใน Track 2 จำนวน 12 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน (กำนันหรือประธานชุมชน) จำนวน 4 คน ผู้นำท้องถิ่น (นายก อบต.) จำนวน 4 คน และผู้นำศาสนา (อิหม่าม) จำนวน 4 คน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูล

ผลการศึกษา พบว่า ผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2) ได้สะท้อนความคิดว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาทำให้เกิดความแตกแยกมีสาเหตุมา

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ E-mail: James_jtc@hotmail.com

จากการแย่งชิงอำนาจในพื้นที่ การบิดเบือนประวัติศาสตร์ ความเชื่อที่ผิดหลักคำสอนศาสนา รวมทั้งเป็นเรื่องของผลประโยชน์ และยาเสพติด เมื่อเหตุการณ์ล่วงเลยมานาน ทำให้ประชาชนในพื้นที่ต้องการให้เกิดสันติภาพขึ้น ซึ่งในพื้นที่มีเหตุการณ์ที่ลดลงมีแนวโน้มที่ดีขึ้น ส่งผลให้ประชาชนใช้ชีวิตได้อย่างสงบสุข อีกทั้งยังเชื่อมั่นว่าเหตุการณ์ความรุนแรงจะสงบลงได้ด้วยการพูดคุยเจรจาของรัฐบาล แต่พบว่ารัฐบาลไม่ได้ประชาสัมพันธ์ผลของการพูดคุยให้ประชาชนทราบมากนัก และประชาชนมีความกังวลว่ารัฐบาลไทยไปพูดคุยเจรจากับผู้เป็นบุคคลที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ที่แท้จริงหรือไม่ อีกทั้งการพูดคุยเจรจานั้นผู้นำได้ผลักดันให้ผู้นำ 4 เสาหลักประกอบด้วย ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเข้าไปมีส่วนพูดคุยเจรจา และพยายามต้องการให้โอกาสผู้ที่หลงผิดได้กลับเข้าสู่หลักศาสนาที่ถูกต้องอีกครั้ง พร้อมทั้งแนะนำให้ใช้ศาสตร์พระราช “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นยุทธศาสตร์หลักในการแก้ไขปัญหาที่กำลังเกิดอยู่ ซึ่ง ณ ตอนนี้นำ 4 เสาหลักนั้นไม่ต้องการแบ่งแยกดินแดน แต่มีความต้องการที่จะปกครองตนเอง ในรูปแบบของเขตปกครองพิเศษ ซึ่งคิดว่าวิธีนี้อาจจะเป็นวิธีที่ทำให้ในพื้นที่เกิดสันติภาพ โดยผู้นำต้องการให้พื้นที่นั้นเป็นทั้งสันติภาพเชิงบวกและสันติภาพเชิงลบ

คำสำคัญ: ความคิดเห็นของผู้นำ Track 2 ผู้นำท้องถิ่น กระบวนการสันติภาพพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

Research Article

Perspectives of Local Leaders on Conflict Resolution and Peace Process in Three Southernmost Provinces in the Muang District, Pattani Province

*Thirawat Chamnonganuwat*¹

Abstract

The violence in the three southernmost provinces of Thailand has occurred for more than 19 years. This problem is creating insecurity and affecting property and the quality of life. Trying to restore peace to the three southernmost provinces is therefore an important policy. This study used qualitative research methods. The purpose of this study is to examine the current perspectives on conflict resolution and factors affecting the peace process in the three southernmost provinces, including recommendations from the middle leadership group (Track 2). The key informants were 12 middle leaders of society (Track 2), including 4 community leaders, 4 local leaders (Tambon Administrative Organizations), and 4 religious leaders who live in the Pattani province. The tool used in this research was an in-depth interview. Data collection was done using in-depth interviews and documentary research.

¹ Graduate Student, Master of Public Administration, Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University, E-mail: James_jtc@hotmail.com

The findings showed that the violence was a result of a power struggle in the area, distorted history, religious beliefs, and drug trafficking. The people in the area want peace,, which accords with the principles of Islam. There is optimism that the current violent situation will improve. Moreover, the people support a compromise in the process of government, but some people are still concerned about the peace process. This study also suggests that the leaders of the provincial Islamic committee participate in the negotiation process and give offenders a chance to return to their normal lives. They also recommend using the King's philosophy for solving conflict and they want to have a special administrative region. The middle leaders hope this solution will be able to improve the peace process in the three southernmost provinces.

Keywords: Perspective of Track 2, Local Leaders, Peace Process, Three Southernmost Provinces

บทนำ

นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์กลุ่มคนร้ายได้ปล้นปืน เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 จากกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ตำบลมะรือโบออก อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ก่อให้เกิดสถานการณ์ความไม่สงบและล่องเลยมารบกวนสองทศวรรษ ทำให้ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ และเสียชีวิตจากสถิติจากศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ Deep South Watch (2565) พบว่าในระหว่างปี พ.ศ. 2547-2565 มีเหตุการณ์เกิดขึ้นจำนวน 20,985 ครั้ง มีประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐเสียชีวิตทั้งสิ้นจำนวน 7,344 คน มีผู้ได้รับบาดเจ็บจำนวน 13,641 คน ใช้งบประมาณในการเยียวยาไปมากถึง 500,000 ล้านบาท (Jitpiromsri, 2023) อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวหวาดระแวง รวมทั้งยังต้องมีความระมัดระวังในการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งเกิดความไม่ไว้วางใจระหว่างผู้ที่นับถือศาสนาต่างกัน โดยเหตุการณ์มีแนวโน้มลดลงนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 หลังจากที่รัฐบาลเริ่มนโยบายสร้างสันติภาพจนถึงปี พ.ศ. 2563 แต่กลับพบว่าในปี พ.ศ. 2564 มีการก่อเหตุการณ์ความไม่สงบเพิ่มขึ้นร้อยละ 44 จากปีก่อนหน้า แม้ว่าจำนวนเหตุการณ์ที่เพิ่มสูงขึ้น แต่เป้าหมายการก่อเหตุต่อพลเรือนที่ไร้อาวุธมีแนวโน้มที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด แต่ในทางกลับกัน สัดส่วนเป้าหมายของผู้ที่ก่อเหตุต่อผู้ที่ถืออาวุธกลับมีจำนวนที่เพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งยังพบว่าประชาชนร้อยละ 60.8 คิดว่าสถานการณ์ความรุนแรงยังคงเหมือนเดิมและมีแนวโน้มที่จะแย่ลงไปอีก (Peace Survey 6th, 2021) จึงเห็นได้ว่ากระบวนการสร้างสันติภาพ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้กลุ่มต่าง ๆ มาเสนอความคิดเห็นร่วมกัน โดยแต่ละกลุ่มมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะประเภทของผู้นำในระดับกลางของสังคม หรือ Track 2 (ระดับที่ 2)¹ ซึ่งแนวทางการทำงานของ Track 2 เป็นการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ จัดให้มีพื้นที่สาธารณะเพื่อการพูดคุยทำความเข้าใจ

¹ John Paul Lederach ซึ่งเป็นนักวิชาการสาสนาสถาบันนั้นได้มีแนวความคิดที่จะเสนอเป็นเครื่องมือที่จะจัดการความขัดแย้ง และนำไปสู่หนทางแห่งสันติภาพผ่านตัวแสดงแทน (Actors) และบทบาทหน้าที่ 3 ระดับ หรือเรียกว่า Track ซึ่งประกอบไปด้วย Track 1 (ระดับที่ 1) ผู้นำในระดับสูง ฝ่ายการเมือง ฝ่ายทหาร ฝ่ายผู้นำศาสนา Track 2 (ระดับที่ 2) ผู้นำในระดับกลาง หรือคนกลาง ผู้นำศาสนา นักวิชาการ องค์กรเอกชน Track 3 (ระดับที่ 3) ผู้นำในระดับรากหญ้า ผู้นำชุมชน นักพัฒนาท้องถิ่น (Chaijaroenwatana, 2020)

กับประชาชนในมิติต่าง ๆ ในการหาทางออกจากความขัดแย้งและการเชื่อมโยงเครือข่ายของผู้สร้างสันติภาพที่เป็นคนใน ซึ่งผู้นำประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่จะอยู่ใน Track 2 โดยที่ Track 2 นั้นจะเป็นตัวเชื่อมระหว่าง ความต้องการของ Track 3 ซึ่งเป็นประชาชนในระดับรากหญ้า เพื่อนำไปสู่ผู้มีอำนาจตัดสินใจทางการเมืองใน Track 1 อีกทั้งในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ประชาชนค่อนข้างเชื่อถือระบบผู้นำของตนเองเป็นอย่างสูง จึงทำให้ Track 2 มีความสำคัญอย่างมากในกระบวนการสร้างสันติภาพ (Sahoa, 2014) ซึ่งผู้นำของประชาชนจะมีบทบาทหน้าที่กำหนดทิศทางให้เข้าใจในสถานการณ์ และความเป็นไปของกระบวนการสันติภาพ รวมไปถึงผู้นำสามารถพูดคุยกับคนเห็นต่างในพื้นที่ของตนเองเพื่อลดอคติระหว่างกัน โดยเฉพาะในอดีตปัตตานีเป็นหัวเมืองหลักศูนย์กลางอำนาจการปกครองที่ปกครองหัวเมืองทางใต้ของแหลมมลายู และต่อมารัฐบาลในขณะนั้นต้องการที่จะลดความเข้มแข็งของหัวเมืองมลายู และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองการปกครอง โดยรัฐปัตตานีได้สูญเสียอำนาจอธิปไตยให้กับรัฐบาลไทยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จึงมีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนและพัฒนาการทางความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการสร้างสันติภาพร่วมแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ได้อย่างดีขึ้น และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาในอนาคต เพื่อที่จะก้าวสู่สันติภาพในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2) ในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
3. เพื่อเสนอแนะกระบวนการสร้างสันติภาพในการแก้ปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาอำเภอเมืองปัตตานี ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานการวิจัยที่มีผู้ศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพ และเรื่องที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

John Paul Lederach (1997) ได้เสนอแนวความคิดการจัดการความขัดแย้งรูปแบบใหม่ (New Approaches in Conflict Resolution) โดยให้ความสำคัญกับคน 3 กลุ่ม คือ (1) ประชาชนชั้นรากหญ้า (2) คนในที่เป็นตัวกลางเชื่อมประสานระหว่างประชาชนชั้นรากหญ้ากับภาครัฐหรือกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ (3) ภาครัฐหรือกลุ่มผู้ก่อการ แนวความคิดนี้ให้ความสำคัญกับกลุ่มคน 3 ระดับ ซึ่งเดิมทีการจัดการความขัดแย้งแบบเก่ามีเพียงตัวแสดงที่เป็นภาครัฐกับกลุ่มผู้ก่อการ อาจมีกลุ่มบุคคลที่ 3 (Third Party) เข้ามาเกี่ยวข้องเป็นตัวกลางพูดคุยระหว่างรัฐกับกลุ่มผู้ก่อการด้วย แต่มักจะเป็นบุคคลภายนอก เช่น ตัวแทนจากคณะกรรมการที่สหประชาชาติส่งมา เป็นต้น ซึ่งแนวทางแบบเก่านี้ไม่ให้ความสำคัญกับ “คนกลางที่เป็นคนใน” (Insider) และ “ประชาชนชั้นรากหญ้า” เพราะคิดว่า กลุ่มคนทั้งสองเป็นเพียง “กลุ่มได้รับผลกระทบ” มิใช่ “กลุ่มร่วมแก้ไขปัญหา” แต่กลุ่มดังกล่าวจำเป็นต้องเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วย เพราะทุกข้อตกลงของการแก้ไขปัญหาส่งผลกระทบโดยตรงต่อกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพ และการรวมคนทั้งสามระดับจึงเน้นบทบาทของคนใน (Insiders) มาทำงานร่วมกันในการสร้างสันติภาพ จึงเสนอเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งผ่านตัวแสดง (Actors) และบทบาทหน้าที่ 3 ระดับตามที่เรียกว่า Track (Chaijaroenwatana, 2020) **Track 1 (ระดับที่ 1)** ผู้นำในระดับสูง หรือผู้มีอำนาจตัดสินใจ เช่น ฝ่ายการทหาร ฝ่ายการเมือง ฝ่ายผู้นำทางศาสนา ฝ่ายผู้เห็นต่าง บทบาทของตัวแสดงระดับนี้ เน้นไปที่การเจรจาในระดับสูง เช่น การหยุดยิง การเจรจาข้อตกลงของกลุ่ม โดยกระบวนการพูดคุยอาจมีผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ในระดับสูงมาเป็นฝ่ายที่สาม **Track 2 (ระดับที่ 2)** ผู้นำในระดับกลางของสังคม ได้แก่ ผู้นำงาน กลุ่ม องค์กร จากภาค

ต่างๆ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้นำทางศาสนา องค์กรพัฒนาเอกชน ฯลฯ บทบาทของตัวแสดงระดับนี้เป็นการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ จัดพื้นที่สาธารณะเพื่อการพูดคุยหรือฝึกอบรม ในการหาทางออกความขัดแย้งและการเชื่อมโยงเครือข่ายของผู้สร้างสันติภาพที่เป็นคนใน Track 3 (ระดับที่ 3) ผู้นำในระดับรากหญ้า หรือผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มเครือข่ายชุมชน นักพัฒนาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่การแพทย์ในพื้นที่ หัวหน้าค่ายผู้ลี้ภัย หรือชาวบ้านระดับรากหญ้าทั่วไปที่ได้รับผลจากความขัดแย้งโดยตรง บทบาทของตัวแสดงระดับนี้เป็นเครือข่ายสร้างสันติภาพในระดับท้องถิ่น เข้าร่วมเสวนาถึงประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เข้าร่วมการฝึกอบรม ทำงานเยียวยาฟื้นฟูจิตใจแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ เป็นต้น (Chaijaroenwatana, 2020)

Approaches to Building Peace

Level 1:

Top Leadership

Military/political/religious leaders with high visibility

Focus on high-level negotiations
Emphasizes cease-fire, Led by highly visible, single mediator

Level 2:

Middle-Range Leadership

Leaders respected in sectors Ethnic/religious leaders Academics/intellecuals Humanitarian leaders (NGOs)

Problem-solving workshops
Training in conflict resolution Peace commissions Insider-partial teams

Level 3:

Grassroots Leadership

Local leaders, Leaders of indigenous NGOs Community developers Local health officials, Refugee camp leaders

Local peace commissions Grassroots training
Prejudice reduction Psychosocial work in postwar trauma

Affected Population

ภาพที่ 3 พีระมิดแสดงโครงสร้างสำคัญในกระบวนการสันติภาพตามแนวคิดของจอห์น พอล แลคเตอร์

Khamphothong (2018) ศึกษาการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในมินดาเนาระหว่างกลุ่มแบ่งแยกดินแดนและรัฐบาลเฟอร์ดินานด์ มาร์กอส ผลการศึกษาชี้ว่าการแก้ไขปัญหาไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากรัฐบาลมาร์กอสไม่ตั้งใจที่จะแก้ปัญหอย่างแท้จริง โดยไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงตริโปลี (TRIPOLI

Agreement) แต่ความล้มเหลวดังกล่าวถือเป็นบทเรียนสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการสร้างสันติภาพอย่างจริงจังในสมัยของรัฐบาลถัดมาของคอราซอน อาคี โน (Corazon Aquino) ประธานาธิบดีคนที่ 11 และในยุคของรัฐบาลของฟิเดล รามอส (Fidel Ramos) ซึ่งเป็นประธานาธิบดีคนที่ 12

Anuwataudom (2012) ศึกษากระบวนการสันติภาพอาเงะห์ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย ผลการศึกษาพบว่า อาเงะห์และจาการ์ตาประสบความสำเร็จในการยุติความรุนแรงที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาเป็นศตวรรษ ผ่านกระบวนการพูดคุยสนทนา และเจรจาทั้งสองฝ่ายยอมถอยคนละก้าวโดยไม่กระทบต่อสาระสำคัญที่แต่ละฝ่ายต้องการ และยอมรับได้ในข้อตกลงร่วมกัน เพื่อจัดเงื่อนไขแห่งความรุนแรงที่เป็นรากเหง้าของความขัดแย้ง แม้ว่าความขัดแย้งในอาเงะห์และสังคมไทยจะมีลักษณะของความขัดแย้งที่แตกต่างทั้งในส่วนของสาเหตุและประเภทของคู่ขัดแย้ง ซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถนำเนื้อหาที่เป็นทางออกต่อปัญหามาพิจารณาประยุกต์ใช้ได้ ในแนวคิดทางการเมืองแตกต่างกันภายในชาติ

Boonpunth (2019) ศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืนในชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า การจัดการความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างสันติภาพ ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มนักรบเมืองทองถิ่น กลุ่มผู้นำศาสนาอิสลาม กลุ่มสตรี กลุ่มเปราะบาง และผู้นำศาสนาอิสลาม หรืออุสตาซซึ่งได้รับเลือกมาเป็นอันดับต้น ๆ อย่างไรก็ตาม อุสตาซกลับถูกมองว่าเป็นแกนนำของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ โดยมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้จัดหาคนเข้าร่วมขบวนการ (Helbardt, 2010) ส่วนโรงเรียนปอเนาะกลายเป็นแหล่งปลูกฝังแนวคิดที่ต่อต้านรัฐไทย และบ่มเพาะผู้ก่อความไม่สงบ ซึ่งส่วนใหญ่คนในพื้นที่จะไว้วางใจต่อนักวิชาการเนื่องจากไว้วางใจในความเป็นกลาง และการแสดงความคิดเห็นโดยใช้ข้อมูล (Fact) เป็นพื้นฐานมากกว่าการใช้ค่านิยม (Value) หรือความคิดส่วนบุคคล โดยนักรบเมืองระดับชาติถูกมองว่ามีบทบาทสำคัญในกระบวนการพูดคุย แต่นักรบเมืองทองถิ่นถูกเลือกว่ามีบทบาทสำคัญในการสร้างสันติภาพมากกว่าทั้ง ๆ ที่

นักการเมืองระดับชาติถือเป็นตัวแสดงใน Track 1 เพราะเป็นผู้กำหนดนโยบายในระดับชาติ

ผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Peace Survey) ครั้งที่ 1-6 พบว่า บริบทสถานการณ์ในช่วงการสำรวจช่วงแรกมีความรุนแรงอย่างต่อเนื่องทั้งในชุมชนเมืองและรอบนอก ซึ่งประชาชนคิดว่ากลุ่มยาเสพติดผู้มีอิทธิพล ทหารพราน และขบวนการป็อาร์เอ็น (BRN) มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ตามลำดับ โดยมีสาเหตุมาจากยาเสพติด การขาดการศึกษา และความพยายามบิดเบือนประวัติศาสตร์และศาสนาเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว (Peace Survey 2nd, 2016) แต่ต่อมาภายหลังการเจรจากระบวนการเพื่อสันติภาพระหว่างกลุ่มขบวนการกับรัฐไทย ทำให้สถานการณ์ความไม่สงบมีจำนวนลดลง แต่ยังคงมีความไม่แน่นอน (Peace Survey 6th, 2021) ซึ่งในช่วงระยะเวลากว่า 6 ปีของการสำรวจความคิดเห็นประชาชนจะติดตามข่าวสารความไม่สงบจากสื่อออนไลน์ (Social Media) มากขึ้นเมื่อเทียบกับเมื่อก่อนที่มักติดตามข่าวสารจากโทรทัศน์และการพูดคุยกับเพื่อนบ้านและคนในชุมชน และประชาชนสนับสนุนการใช้การเจรจาพูดคุยเพื่อยุติความขัดแย้ง โดยการเจรจาประนีประนอมจากทั้งสองฝ่ายทั้งจากรัฐบาลและกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ โดยประชาชนมีความกังวลว่ากระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพจะไม่สามารถยุติความรุนแรงได้จริง ซึ่งประชาชนมีความคิดเห็นว่าบทบาทของการเจรจาเพื่อสันติภาพควรเป็นหน้าที่ของรัฐบาล ผู้นำศาสนาอิสลาม และบทบาทของคนในพื้นที่ อีกทั้งเสนอเรื่องที่ควรเร่งดำเนินการมากที่สุดคือ การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในชุมชน หลีกเลี่ยงการก่อเหตุรุนแรงกับประชาชนที่ไม่มีอาวุธ และการป้องกันไม่ให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2) 1. ผู้นำชุมชน 2. ผู้นำท้องถิ่น 3. ผู้นำศาสนา	ความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ 1. สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ 2. กระบวนการสร้างสันติภาพ 3. กระบวนการพูดคุยสันติภาพของรัฐบาล 4. การสร้างสันติภาพในอนาคต	การสร้างสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 1. การพูดคุยเจรจาเป็นกระบวนการสร้างสันติภาพ 2. ประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนสำคัญต่อการสร้างสันติภาพ 3. สนับสนุนให้พื้นที่เป็นสันติภาพเชิงบวก/สันติภาพเชิงลบ 4. การให้โอกาสผู้ที่คิดต่างกลับเข้าสู่ศาสนาเป็นการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นได้ 5. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (เขตปกครองพิเศษ) ให้คนภายในพื้นที่ปกครองกันเอง
--	--	---

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้จะมีความแตกต่างจากผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Peace Survey) เนื่องจากเป็นคำถามปลายเปิดไม่มีตัวเลือกแบบสำรวจความคิดเห็น และได้ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงผู้นำในระดับกลางของสังคม (Track 2) เป็นผู้นำที่เป็นทางการ โดยได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับการเลือกตั้งตามระบบที่องค์กรหรือในสังคมนั้น ๆ กำหนด และเป็นผู้ที่ต้องทำงานบนพื้นฐานของการใช้อำนาจตามหน้าที่ตามตำแหน่ง การศึกษานี้ได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 12 คน ตั้งแต่เดือนมกราคม-มีนาคม 2565 ซึ่งประกอบด้วยผู้นำนับถือศาสนาอิสลามจำนวน 9 คน และนับถือศาสนาพุทธจำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชนซึ่งเป็นกำนันหรือประธานชุมชน จำนวน 4 คน ผู้นำท้องถิ่นเป็นนายกอบต. จำนวน 4 คน และผู้นำศาสนาคืออิหม่าม จำนวน 4 คน ซึ่งอาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยเครื่องมือในการวิจัยที่ใช้ คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการศึกษาจากเอกสารวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ และ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำข้อมูลนั้นมาวิเคราะห์เบื้องต้นด้วยการจัดหมวดหมู่ (Typology) และแยกแยะ (Taxonomy) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล และใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลและผลการวิจัย แบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการศึกษา

การสรุปผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี สามารถแบ่งผลการศึกษาเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. ความคิดเห็นของผู้นำประชาชนที่มีต่อกระบวนการสันติภาพ

1.1 สาเหตุความรุนแรงในพื้นที่มี 3 ประการ จากการสำรวจทัศนคติของกลุ่มผู้นำประชาชนมองว่าความรุนแรงเป็นเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหาในพื้นที่ ทำให้เกิดเป็นความแตกแยก และความรู้สึกเป็นศัตรูกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนและประเทศชาติ ผู้นำทุกคนไม่ต้องการให้เกิดความรุนแรงขึ้น และมองว่าสาเหตุของความรุนแรงมี 3 ประการ คือ ประการที่ 1 เกิดจากการก่อเหตุของผู้ที่ต้องการช่วงชิงอำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว เช่น เรื่องอิทธิพลท้องถิ่น ของหนีภาษี ยาเสพติด และประโยชน์จากการฉ้อโกงงบประมาณแผ่นดิน ประการที่ 2 เกิดจากความแตกแยกของกลุ่มคนจากการบิดเบือนประวัติศาสตร์ ความรู้สึกยกย่องวัฒนธรรมต่อการปกครองของรัฐ และประการที่ 3 เกิดจากกลุ่มขบวนการต้องการแบ่งแยกดินแดน

1.2 คนในจะต้องมีบทบาทในการสร้างสันติภาพ กลุ่มผู้นำมากกว่าครึ่งต่างมีความคิดเห็นว่า คนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพ เนื่องจากพื้นที่นั้นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น วัฒนธรรมประเพณี การดำเนินชีวิต ศาสนา ภาษาที่ใช้ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่การแก้ไขปัญหา ควรเริ่มจากคนที่เข้าใจบริบทอย่างเป็นองค์รวมภายใน

พื้นที่ นอกจากนี้อาจต้องอาศัยบทบาทของผู้นำทางศาสนาในพื้นที่เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับความเคารพนับถือ ซึ่งเปรียบได้กับศูนย์รวมทางจิตใจของคนในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลก็สามารถมีบทบาท ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนการสร้างสันติภาพในพื้นที่ได้ โดยการสร้างเวทีการพูดคุยกับคนในพื้นที่

1.3 ผู้นำรู้สึกว่าการบวนการพูดคุยส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อม

โดยกลุ่มผู้นำส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าบรรยากาศโดยรวมของพื้นที่มีแนวโน้มที่ดีขึ้น สภาพแวดล้อมมีความสุขมากขึ้น ความรุนแรงลดน้อยลง สามารถใช้ชีวิตได้อย่างสงบสุข ซึ่งบรรยากาศเหล่านี้เป็นผลมาจากกระบวนการการพูดคุย โดยรัฐบาลรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านมากยิ่งขึ้นเช่นกัน ส่งผลให้คนในพื้นที่เข้าใจมากขึ้นว่าความรุนแรงไม่ได้ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น แต่ก็มีผู้นำไม่ถึงครึ่งที่ให้ความคิดเห็นว่าบรรยากาศขณะนี้เหมือน ๆ เดิม ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากรัฐบาลไม่ค่อยประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ ไม่รู้ว่าการพูดคุยส่งผลดีอย่างไร และไม่ทราบว่ามีการทำอะไรตามข้อตกลงบ้าง

1.4 ผู้นำให้ความเชื่อมั่นในกระบวนการพูดคุยว่าจะแก้ปัญหาได้สำเร็จ

เมื่อพูดถึงความเชื่อมั่นในกระบวนการพูดคุยเพื่อแก้ปัญหาความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำประชาชนแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย โดยฝ่ายหนึ่งมีความเชื่อมั่นในกระบวนการดำเนินการของรัฐบาลที่กำลังดำเนินนโยบายด้านการพูดคุยเพื่อการเจรจากับขบวนการ BRN และการพูดคุยกับคนในพื้นที่ และอีกฝ่ายที่ไม่มีความเชื่อมั่นในกระบวนการดำเนินการของรัฐ เนื่องจากไม่มีการประชาสัมพันธ์ร่วมกับไม่มั่นใจในตัวแทนเจรจาว่าจะทำหน้าที่ได้ดีมากพอ

1.5 ข้อกังวลต่อการพูดคุยสันติสุข 2 ประเด็น ข้อกังวลของผู้นำประชาชนต่อการพูดคุยสันติสุขของรัฐบาล แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลักด้วยกัน ได้แก่ ประเด็นที่ 1 กลุ่มผู้นำมีความกังวลว่า รัฐบาลไทยได้พูดคุยเจรจากับกลุ่มขบวนการที่อยู่เบื้องหลังการก่อเหตุในพื้นที่ใช้ตัวจริงหรือไม่ เนื่องจากหลังการพูดคุยก็ยังคงปรากฏเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น และประเด็นที่ 2 คือผู้นำประชาชนกังวลว่ารัฐบาลไทยไปพูดคุยเจรจากับขบวนการไม่มีความจริงใจ

ในการพูดคุย เพียงแค่ไปพูดคุยให้ประชาสัมพันธว่ามีการพูดคุยเจรจาแล้ว ส่งผลให้ความสำเร็จของการพูดคุยก็ไม่เกิดขึ้นจริง

1.6 ควรจะเป็นสันติภาพเชิงบวก หรือสันติภาพเชิงลบ ผู้นำ

ประชาชนไม่ถึงครึ่งมีความคิดเห็นว่าสันติภาพในพื้นที่ควรให้เป็นสันติภาพเชิงบวก (สังคมที่มีความเป็นธรรม มีความเสมอภาค และยั่งยืน) เพราะให้การพูดคุยและเจรจากันให้อยู่ในกรอบของกฎหมาย และหลักทางศาสนา แต่ก็มีผู้นำไม่ถึงครึ่งได้ให้ความคิดเห็นว่าสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเป็นสันติภาพเชิงลบ (ไม่มีความรุนแรง ไม่ฆ่ากัน ไม่มีระเบิด) เพราะตอนนี้ทุกคนกำลังดำเนินสันติภาพในเชิงบวก แต่กลับไม่ได้ผลตอบแทนที่เป็นรูปธรรม ยังคงมีการก่อเหตุการณความรุนแรงเกิดขึ้น นั่นคือการพูดคุยเพียงอย่างเดียวอาจไม่ช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อาจต้องมีวิธีการซึ่งนำมาซึ่งการปลอดจากเหตุความรุนแรงร่วมด้วย และผู้นำไม่ถึงครึ่งกล่าวว่าควรที่จะผสมผสานกันทั้ง 2 แบบเป็นทั้งสันติภาพเชิงบวกและสันติภาพเชิงลบ ไม่มีความรุนแรง มีความเป็นธรรมแก่ผู้คนในพื้นที่ ซึ่งหากมีแต่สันติภาพเชิงลบเพียงอย่างเดียวแต่ไม่มีความรุนแรงและความขัดแย้ง และไม่มีความเป็นธรรมในสังคมก็ไม่ใช่อันติภาพที่แท้จริง หากมีทั้งสันติภาพเชิงลบและเชิงบวกก็จะทำให้เกิดสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างแท้จริง

2. ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพใน 3 จังหวัดชายแดนใต้

2.1 ความรุนแรงในพื้นที่ที่มีหลายปัจจัย ได้แก่ ความรุนแรงที่

เกิดขึ้นจากความเห็นต่างทางความคิด ปัจจัยทางการเมืองประวัติศาสตร์ ปัจจัยความแตกต่างทางศาสนา ปัจจัยด้านการศึกษา และปัจจัยอีกหนึ่งอย่างมาจากผลประโยชน์ส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของอำนาจ แลงบประมาณ หรือผลประโยชน์ในเรื่องของขบวนการยาเสพติด ผู้เกี่ยวข้องในสาเหตุความรุนแรงมักมีที่มาจากกลุ่มขบวนการที่ต้องการแสดงออกทางความคิด หรือแสดงเจตนารมณ์ผ่านความรุนแรง หรือกลุ่มคนผู้ซึ่งสูญเสียผลประโยชน์ (Jansomboon, 2013)

2.2 การพูดคุยหรือการเจรจาจะเป็นทางออกของการแก้ไข

ปัญหาในพื้นที่ โดยกลุ่มผู้นำประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการพูดคุยหรือการเจรจา คือทางออกที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเชื่อว่าทุกความรุนแรงจะสามารถยุติลงได้ด้วยการพูดคุยกัน โดยต้องเริ่มจากการเดินไปด้วยกัน พูดคุยให้ถูกคน และมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการสร้างสันติภาพให้ทุกคนสามารถระบายความขัดแย้งออกมา รับฟังปัญหาซึ่งกันและกัน และมีผู้นำบางท่านแนะนำเพิ่มเติมว่าให้ใช้ศาสนาเป็นที่ตั้งในการเริ่มพูดคุย

2.3 ทุकोंครในชุมชนมีความสำคัญต่อการสร้างสันติภาพ

ซึ่งกลุ่มผู้นำประชาชนมากกว่าครึ่งคิดว่าการสร้างสันติภาพต้องเริ่มต้นจากทุกบุคคลหรือองค์กรในชุมชน เนื่องจากการเริ่มสร้างสันติภาพ ต้องเริ่มจากการรับฟังปัญหาจากทุกภาคส่วนด้วยความจริงใจ ให้ร่วมกันเสนอความคิดเห็น และหลังจากนั้นทางกลุ่มผู้นำคิดว่า ควรมีกลุ่มผู้นำทางศาสนาหรือกลุ่มบุคคลที่ประชาชนให้ความเคารพเป็นตัวกลางเพื่อสื่อสารข้อมูลกับหน่วยงานของรัฐ มุ่งเน้นให้หน่วยงานของรัฐเป็นแกนนำหลักในการให้การสนับสนุน ทั้งการเปิดโอกาสในการพูดคุยรับฟังคนในพื้นที่ด้วยความจริงใจและเป็นกลาง เปิดเวทีให้มีการแสดงความคิดเห็นและการพูดคุยเจรจาต่างๆ และนำข้อตกลงนั้นไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

2.4 รัฐบาลทหารไม่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่

กลุ่มผู้นำประชาชนมากกว่าครึ่งไม่ได้มีความรู้สึกกังวลว่ารัฐบาลที่มีผู้นำมาจากฝ่ายทหารจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการสันติภาพ เพราะคณะพูดคุยต่างต้องมีผู้นำในการปฏิบัติ และมีความคิดเห็นว่าการทหารทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความเดือดขาดมีระเบียบ และสั่งการได้อย่างรวดเร็ว ชาวบ้านไม่ได้มีความกังวลว่ารัฐบาลจะมาจากฝ่ายทหารหรือไม่ แต่หลักสำคัญคือควรมีความจริงใจในการร่วมแก้ปัญหา และมีความตั้งใจในการเข้ามาพัฒนาพื้นที่ สามารถแก้ไขปัญหาปากท้อง แก้ไขปัญหาความยากจน แก้ไขปัญหาเรื่องความปลอดภัยได้ แต่กลุ่มผู้นำไม่ถึงครึ่งก็มีความคิดเห็นว่าการที่รัฐบาลมาจากฝ่ายทหารจะไม่สามารถเข้าถึงและเข้าใจปัญหาที่แท้จริงของคนในพื้นที่ เนื่องจากประชาชนยังติดภาพว่าการมีทหารเข้ามาใน

พื้นที่ที่จะก่อให้เกิดความรุนแรง และการใช้กำลังทางทหารเข้าแก้ปัญหาไม่สามารถทำให้เกิดสันติภาพในพื้นที่ได้จริง

2.5 การหยุดใช้ความรุนแรงเป็นประเด็นหลักที่ต้องคุยกับ

กลุ่มขบวนการ และเปลี่ยนมาใช้ช่องทางภายใต้รัฐธรรมนูญแทน จะแพ้หรือชนะไม่ควรมีการเสียเลือดเนื้ออีก เมื่อไม่มีความรุนแรงความหวาดระแวงกันทั้งสองคมก็จะลดน้อยลง นอกจากนี้ ยังควรนำคำสอนของศาสนามาพูดกัน เนื่องจากศาสนาอิสลามไม่ได้สอนให้ใช้ความรุนแรง ไม่ได้สอนให้ฆ่าฟันกัน สอนให้รักสันติ ควรนำคำสอนตามคัมภีร์อัลกุรอานออกมาแสดงให้ดูว่าไม่มีบทไหนสอนให้ใช้ความรุนแรง และอีกประเด็นที่สำคัญคือการหยุดบิดเบือนประวัติศาสตร์ การส่งต่อข้อมูลประวัติศาสตร์อย่างไม่ถูกต้อง ส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจกัน และทางหน่วยงานของรัฐบาลควรมีการส่งเสริมให้เกิดการรับรู้และเข้าใจในความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม ให้คนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางประเพณี วัฒนธรรมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และเท่าเทียมกัน

2.6 ไม่เห็นด้วยกับการแยกพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้แยก

เป็นรัฐอิสระ โดยกลุ่มผู้นำประชาชนทุกคนไม่เห็นด้วยกับการแยกพื้นที่ให้กลายเป็นรัฐอิสระ เนื่องจากตระหนักว่าทุกคนเป็นคนไทย อยู่ภายใต้การปกครองและกฎหมายของประเทศไทย รัฐบาลควรทำให้คนในพื้นที่เข้าใจบริบทที่เป็นอยู่ ที่มีความหลากหลายของวัฒนธรรมและเชื้อชาติ และมีความต้องการให้รัฐบาลพัฒนาพื้นที่ให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้กลุ่มผู้นำมากกว่าครึ่งยังมีความคิดเห็นว่าการแบ่งพื้นที่ 3 จังหวัดเป็นเขตปกครองพิเศษ ให้คนภายในพื้นที่ปกครองตนเอง เนื่องจากคนในพื้นที่มีความเข้าใจปัญหาเข้าใจวัฒนธรรม และความแตกต่างของเชื้อชาติ อาจช่วยลดปัญหาความไม่เข้าใจกันและความไม่สงบได้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. ทศนคติของผู้นำประชาชนจะมองว่าความรุนแรงนั้นเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาในพื้นที่รวมทั้งยังก่อให้เกิดความแตกแยกในพื้นที่ ซึ่งสาเหตุของความรุนแรงนั้นสะท้อนว่ามาจากการช่วงชิงอำนาจกัน และการบิดเบือนประวัติศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา อีกทั้งยังเป็นเรื่องของผลประโยชน์ส่วนบุคคลและยาเสพติดเข้าร่วมด้วย จนทำให้มีกลุ่มขบวนการที่ต้องการแบ่งแยกดินแดน ซึ่งสถานการณ์ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาที่มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำหลายคนได้สะท้อนว่า เหตุมีจำนวนที่ลดลงและมีแนวโน้มเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการสร้างความเข้าใจในพื้นที่และการปราบปรามอย่างจริงจังของหน่วยงานความมั่นคง และผู้นำหลายคนก็พูดถึงเรื่องของสันติภาพที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2. ผู้นำประชาชนได้มองว่าการสร้างสันติภาพนั้นจะต้องไม่มีความรุนแรงที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังมีความหมายตรงกับศาสนาอิสลามว่า สันติภาพ และจะเกิดขึ้นได้เมื่อคนในพื้นที่นั้นจะต้องมีบทบาทเป็นอย่างยิ่ง โดยพยายามผลักดันให้ผู้นำ 4 เสาหลักเป็นตัวแทนของประชาชนเข้าไปมีบทบาทในการพูดคุยเจรจา เพราะประชาชนไทยมุสลิมจะค่อนข้างที่เชื่อระบบผู้นำในพื้นที่เป็นอย่างสูง

3. ประชาชนในพื้นที่พยายามติดตามข่าวสารของการพูดคุยเจรจาระหว่างรัฐบาลไทย กับกลุ่มขบวนการ BRN มากขึ้น และจำนวนสถานการณ์ที่ลดลงได้ส่งผลให้สภาพแวดล้อมของประชาชนมีความสุขมากขึ้น เพราะความรุนแรงลดน้อยลง สามารถใช้ชีวิตได้อย่างสงบสุข ซึ่งมากกว่าครึ่งของผู้นำประชาชนสะท้อนว่าเป็นผลมาจากการพูดคุย และมีความเชื่อมั่นว่าเหตุการณ์ความรุนแรงจะสงบลงได้ด้วยการพูดคุยเจรจาของรัฐบาลและเชื่อมั่นว่าการพูดคุยที่ดำเนินการอยู่ขณะนี้จะแก้ปัญหาได้สำเร็จ แต่ก็พบว่ารัฐบาลได้เผยแพร่ข้อมูลของการพูดคุย ให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลยังไม่แพร่หลาย และสิ่งที่ประชาชนยังกังวลอีกหนึ่งอย่างคือ รัฐบาลไทยไปพูดคุยเจรจากับบุคคลที่อยู่เบื้องหลังของการก่อเหตุหรือไม่ หรือแค่ตัวแสดงแทนที่ฝ่ายขบวนการได้ก่อตั้งขึ้นมา และประชาชนได้เสนอให้รัฐบาลได้ใช้ความจริงใจในการที่พยายามแก้ไข

ปัญหาตรงนี้ อีกทั้งผู้นำมองว่าการที่มีรัฐบาลมาจากผู้นำของฝ่ายความมั่นคงนั้น ไม่ได้เป็นอุปสรรคของการพูดคุยเจรจา อีกทั้งยังเป็นข้อดีที่สามารถสั่งการได้อย่างรวดเร็ว เพียงแต่ผู้นำต้องการอย่างเดียวคือความจริงใจที่จะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหายอย่างจริงจัง โดยเน้นเรื่องของการหยุดใช้ความรุนแรงในพื้นที่ และหยุดการสอนบิดเบือนประวัติศาสตร์ที่ไม่เป็นความจริง รวมทั้งคำสอนที่ผิดหลักศาสนาที่แตกต่างไปจากคัมภีร์อัลกุรอาน

4. ผู้นำประชาชนในพื้นที่ไม่ต้องการให้แยกพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ออกไปเป็นรัฐอิสระ ซึ่งมองว่าจะขัดต่อรัฐธรรมนูญของไทย เพียงแต่ต้องการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (เขตปกครองพิเศษ) ทำให้แต่ละส่วนสามารถช่วยกันพัฒนาเศรษฐกิจให้ประชาชนมีรายได้ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาระบบการศึกษา และสันติภาพจะเกิดขึ้นในพื้นที่ได้อย่างช้าที่สุดภายในอีก 3 ปี ซึ่งประชาชนในพื้นที่นั้นต้องการให้เกิดสันติภาพเชิงบวก และสันติภาพเชิงลบ และถ้าเป็นไปได้ก็ต้องการให้มทั้งสันติภาพเชิงบวก และสันติภาพเชิงลบอยู่ด้วยกัน ซึ่งก็จะทำให้พื้นที่ที่มีความน่าอยู่ยิ่งขึ้น

การอภิปรายผล

ความคิดของผู้นำประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพนั้นมองว่าปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ จากการเก็บข้อมูล โดยปัจจัยที่เกี่ยวข้องสามารถแบ่งออกได้เป็น ปัจจัยภายใน คือ สาเหตุความรุนแรงไม่สามารถกล่าวได้ว่าปัจจัยความรุนแรงนั้นเกิดขึ้นด้วยสาเหตุใดเพียงสาเหตุเดียว แต่มีปัจจัยมาผสมกันจนก่อให้เกิดปัญหาเกิดขึ้น ทั้งความแตกต่างทางเชื้อชาติ และประวัติศาสตร์ที่ซ่อนเงื่อนความขัดแย้ง รวมทั้งกลุ่มคนที่ต้องการผลประโยชน์ส่วนบุคคล ทั้งในเรื่องของการค้าสิ่งของหนีภาษี และการค้ายาเสพติดต่างเข้ามาเพื่อแสวงผลประโยชน์จากปัญหาความขัดแย้งที่บ่มเพาะอยู่ อีกทั้งถ้าได้รับความร่วมมือจากประชาชนทุกคนภายในพื้นที่โดยมีกลุ่มผู้นำทางศาสนา และกลุ่มผู้นำทางความคิด (Track 2) ที่ประชาชนให้ความเคารพเป็นตัวกลางเพื่อสื่อสารข้อมูลกับหน่วยงานของรัฐโดยให้ Track 2 มีบทบาทในกระบวนการพูดคุยเจรจา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonpunth (2019) ได้ศึกษาการรวมกลุ่ม

ต่าง ๆ เพื่อสร้างสันติภาพในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ โดยมีผู้นำศาสนาอิสลามได้รับความคาดหวังเป็นอันดับหนึ่ง และ **ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารการปกครอง** คือการต้องการให้พื้นที่ 3 จังหวัดเป็นพื้นที่รัฐอิสระแยกออกจากประเทศไทย ทิศทางของคำตอบค่อนข้างไปในทิศทางเดียวกันว่าไม่ได้มีความจำเป็นที่จะต้องเป็นรัฐอิสระ ผู้นำได้คิดว่าทุกคนเป็นคนไทยอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญของไทย ซึ่งสอดคล้องกับแบบสำรวจ Peace Survey ครั้งที่ 6 ประจำปี 2565 ผู้ตอบแบบสอบถามเกือบร้อยละ 50 มีความคิดเห็นว่าปัญหาความไม่สงบจะยุติลงได้โดยที่พื้นที่นี้ และจะยังคงเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย (ไม่จำเป็นต้องเป็นรัฐอิสระ) และปัจจัยภายนอก คือ ส่วนประกอบมาจากสิ่งที่เกิดขึ้นภายนอกของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ได้แก่ การบริหารของรัฐบาลในช่วงระยะเวลาเกือบ 10 ปีที่ผ่านมา พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (Track 1) เป็นผู้นำจากฝ่ายความมั่นคงมาบริหารประเทศ ซึ่งกลุ่มผู้นำประชาชนโดยส่วนใหญ่ต่างไม่คิดว่าการมีผู้นำประเทศที่มาจากผู้นำทหารจะส่งผลไม่ดีต่อกระบวนการทางสันติภาพ แต่กลับมีความคิดเห็นว่าทหารทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความเดือดขาด มีระเบียบ และสั่งการได้อย่างรวดเร็ว และการเจรจาระหว่างรัฐบาลและกลุ่มขบวนการ โดยนับตั้งแต่มีการพูดคุยสันติภาพในเดือนกุมภาพันธ์ปี พ.ศ. 2556 ระหว่างตัวแทนของรัฐบาลไทยกับตัวแทนของกลุ่มบี อาร์ เอ็น (Barisan Nasional Revolusi-BRN) ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2564 บีอาร์เอ็นและรัฐบาลไทยเห็นด้วยกับข้อเสนอของผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เพื่อดำเนินการพูดคุยต่อในระดับทีมเทคนิคผ่านระบบการประชุมออนไลน์ได้แลกเปลี่ยนประเด็นต่าง ๆ แต่กลุ่มผู้นำประชาชนยังมีความไม่มั่นใจในการพูดคุยเจรจา เนื่องจากไม่มีผลการเจรจาที่เป็นรูปธรรม ไม่มีความก้าวหน้าในกระบวนการพูดคุย ส่งผลให้สันติภาพยังต้องห่างไกล โดยผู้นำประชาชนในพื้นที่ที่มีความคาดหวังว่าสันติภาพในพื้นที่จะเป็นสันติภาพเชิงบวกใช้หลักกฎหมายของอิสลามที่เน้นถึงความเสมอภาคความเท่าเทียมกัน ซึ่งผู้นำมากกว่าครึ่งสะท้อนว่า หากว่าเรามีสันติภาพเชิงบวกแล้ว สันติภาพเชิงลบก็จะไม่เกิดขึ้นด้วย และเป็นไปไม่ได้ที่สังคมที่มีประชาชน

อยู่กันเป็นหมู่มาจะไม่เกิดการกระทบซึ่งกันและกัน และผู้นำประชาชนไม่ถึงครึ่งสะท้อนว่าเราควรที่จะต้องมีส่วนตีภาพเชิงลบ เนื่องจากตั้งแต่เกิดมารู้ก็ได้ให้ส่วนตีภาพเชิงบวกกับเรามาตั้งแต่แรกแล้ว โดยเฉพาะความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน และทุกวันนี้ก็ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันทุกศาสนาในสังคม และอีกผู้นำไม่ถึงครึ่งสะท้อนว่าควรจะมีทั้งส่วนตีภาพเชิงบวก และส่วนตีภาพเชิงลบ เพราะหากทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน และไม่มี ความรุนแรงเชิงกายภาพแล้วก็ยังทำให้สังคมนั้นน่าอยู่ อีก และพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็จะมีส่วนตีภาพที่แท้จริง และมีความสุขตลอดไป ซึ่งจะสอดคล้องกับ Gultung (1967) ได้อธิบายว่า ส่วนตีภาพ สามารถแบ่งเป็น 2 แบบ คือ ส่วนตีภาพเชิงลบ เป็นภาวะที่ปลดความรุนแรงทางตรง เป็นภาวะที่ปราศจากการต่อสู้ทำร้ายกัน ในส่วนของส่วนตีภาพเชิงบวก คือภาวะที่ปราศจากความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เป็นภาวะที่ปราศจากความทุกข์ยาก ประชาชนจะมีสิทธิเสรีภาพ และเท่าเทียมกัน ไม่มีการเอาเปรียบกัน เราจึงเรียก สภาวะเช่นนี้ คือ มีสันติสุข ซึ่งพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ก็เฝ้าหาและต้องการพบกับความสันติสุข

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้นำประชาชนยังคงสนับสนุนให้การพูดคุยเจรจาระหว่างรัฐบาลไทยกับกลุ่มขบวนการ เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งจะต้องพูดคุยและเจรจาในทุก ๆ กลุ่ม ซึ่งหากพูดคุยเจรจาและทำข้อตกลงกับกลุ่มขบวนการบิอาร์เอ็นเพียงอย่างเดียว และมีบางกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับข้อตกลงเหล่านี้จึงทำให้เกิดปัญหาที่ไม่จบสิ้น และทำให้สถานการณ์ในพื้นที่มีความยืดเยื้อออกไปอีก ส่งผลให้เกิดสันติภาพในพื้นที่ยิ่งถอยห่างออกไป

2. ข้อกังวลของประชาชนว่าการที่รัฐบาลไทยไปพูดคุยเจรจากับกลุ่มขบวนการนั้น ตัวแทนของขบวนการที่มาพูดคุยเป็นความจริงที่อยู่เบื้องหลังของการก่อเหตุความไม่สงบในพื้นที่จริงหรือไม่ หรือเป็นแค่ตัวแทนที่ฝ่ายขบวนการแต่งตั้งขึ้นมาเจรจากับรัฐบาลไทยโดยเฉพาะแค่นั้น และส่งผลให้สันติภาพก็จะไม่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่

3. ผู้นำประชาชนต้องการให้ผู้นำในระดับสูง หรือผู้มีอำนาจตัดสินใจ (Track 1) นั้นได้เข้ามารับฟังเสียงจากประชาชนชั้นรากหญ้า รวมทั้งความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบการพูดคุยเจรจากับกลุ่มขบวนการ อีกทั้งต้องการที่จะผลักดันให้ผู้นำ 4 เสาหลัก หรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นตัวแทนของประชาชนชั้นรากหญ้าเข้าไปมีส่วนร่วมในการพูดคุยเจรจากับกลุ่มขบวนการ เนื่องด้วยประชาชนในพื้นที่คือผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจึงต้องการมีส่วนร่วมในการพูดคุยเจรจา

4. เมื่อรัฐบาลมีการพูดคุยเจรจากับกลุ่มขบวนการแล้วควรที่จะประชาสัมพันธ์ถึงความคืบหน้าของการพูดคุย และเนื้อหาของการพูดคุย รวมถึงเรื่องที่จะต้องพูดคุยในครั้งถัดไป ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ผ่านทางสื่อออนไลน์ เพื่อที่จะให้ประชาชนได้เข้าใจในกระบวนการพูดคุย

5. ประชาชนในพื้นที่ประเมินสถานการณ์แล้วว่าความรุนแรงในพื้นที่ลดลง และแนวโน้มไปในทิศทางที่ดีขึ้น ควรที่จะลดจำนวนทหารในพื้นที่ พร้อมทั้งผลักดันให้มีกองกำลังประจำถิ่น และกำลังภาคประชาชนมีบทบาทมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ หรือส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการพัฒนาฝีมือแรงงาน ส่งเสริมให้มีอาชีพ การพัฒนาระบบการศึกษาทั้งโรงเรียนของภาครัฐ และโรงเรียนสอนศาสนาเอกชน

6. ให้ทุกภาคส่วนร่วมกันในการจัดทำประวัติศาสตร์ปัตตานีที่เป็นส่วนหนึ่งของการก่อให้เกิดความขัดแย้ง เพื่อเผยแพร่ออกไปให้เป็นข้อมูลที่ถูกต้อง และป้องกันไม่ให้เกิดข้อบิดเบือนทางประวัติศาสตร์อีกครั้ง หรือการส่งต่อข้อมูลที่เป็นเท็จจากรุ่นสู่รุ่น

7. ผู้นำประชาชนนั้นได้เสนอให้มีการให้โอกาสของผู้ที่มีความเห็นต่างได้กลับเข้าสู่หลักคำสอนที่ถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ได้หลงผิดไป และให้ปฏิบัติตามหลักศาสนา ตามหลักคำสอนของคัมภีร์อัลกุรอานอีกครั้ง

8. ผู้นำประชาชนยังสะท้อนว่าแนะนำให้ใช้ศาสตร์พระราชาเข้าช่วยแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และยังคงสามารถใช้ได้จนถึงปัจจุบัน คือ “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่พระราชทานให้กับการแก้ไขปัญหา

9. ในทุก ๆ ปีประชาชนมุสลิมจะร่วมกันถือศีลอดในห้วงเดือนรอมฎอน ตามความเชื่อเพื่อให้หัวใจได้ใกล้ชิดกับพระองค์อัลเลาะห์ ซึ่งประชาชนในพื้นที่ยังคงต้องการให้เดือนรอมฎอนอันประเสริฐ เป็นเดือนแห่งสันติสุข ไม่มีความรุนแรง ไม่มีการปฏิบัติการทางทหารทั้ง 2 ฝ่ายเพื่อเป็นเดือนรอมฎอนแห่งสันติสุข

10. หลายครั้งได้มีการพูดถึงการปกครองในพื้นที่ “หากต้องการจะให้ปัญหาความไม่สงบยุติลงทางออกคือต้องการให้พื้นที่นี้เป็นรัฐอิสระแยกออกจากประเทศไทย” ทำให้ประชาชนในพื้นที่ไม่เห็นด้วยกับรูปแบบการปกครองแบบนี้ เพราะจะขัดกับรัฐธรรมนูญของไทย ประชาชนไม่ต้องการให้มีการแยกพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ออกมาเป็นรัฐอิสระ เพียงแต่ต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (เขตปกครองพิเศษ) เพื่อที่จะในคนภายในได้ปกครองกันเอง และลดความไม่เข้าใจกันได้ อีกทั้งยังเสนอว่าในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรจะเป็นสันติภาพเชิงบวก เพื่อที่จะให้เกิดสันติภาพที่ยั่งยืน มีความเสมอภาค และมีความเท่าเทียม

ข้อเสนอแนะการทําวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นเช่น กลุ่มประชาชนรากหญ้า และกลุ่มเปราะบาง เช่น กลุ่มผู้เคยได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น สตรี เด็ก และผู้สูงอายุ รวมถึงการเพิ่มปริมาณของกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้น เพื่อจะได้ตัวอย่างข้อมูลที่หลากหลาย และเป็นตัวแทนของความคิดเห็นของประชาชนที่แท้จริง

เอกสารอ้างอิง

Anuwataudom, M. (2012). *Aceh Peace Process Republic of Indonesia* (1st Ed.). Thammapress.

Baka, D., Laehheem, K., & Abru, A. (2006). *The Attitudes of the People Toward Unpeace in the Three Southern Border*

Provinces of Thailand. Prince of Songkla University, Pattani Campus.

Boonpunch, K. C. (2019). Public Participation in Building Sustainable Peace in Southern Thailand. *King Prajadhipok's Institute journal*, 17(1), 100-117.

Chaijaroenwatana, B. (2008). *A Study of Policy and Measures Towards Unrest Situations and Development in the Three Southern Provinces in Thailand*. Prince of Songkla University.

Chaijaroenwatana, B. (2020). *Conflict Management: Basic Understanding & Case Studies* (2nd ed.). Prince of Songkla University.

Conflict Incident Database. (2023). *Deep South Watch*. Retrieved April 3, from <https://deepsouthwatch.org/th>

Helbardt, S. (2010). *Anatomy of Southern Thailand's Insurgency: Some Preliminary Insights*. Retrieved from <http://www.newmandala.org/wpcontent/uploads/2010/01/Anatomy-of-Southern-Thailand%D1%82%D0%90%D0%A9s-Insurgency.pdf>

Jitpiomsri S. (2023). *Election 2023 : It's Time to Return Politics to the Southernmost Provinces Peace Policy with Mr.Srisompob Jitpiomsri*. Retrieved May 5, 2023, from <https://www.the101.world/srisompob-interview-election2023-and-deepsouth/?bookmark=339816>

- Jansomboon, K. (2013). Violence in the Southernmost Provinces : Hero or Traitor. *Navikathipatsarn*, 14(85), 34-46.
- Khamphothong, R. (2018). Peace process in Mindanao, the Philippines from 1972 to 1976. *Journal of Politics and Governance*, 8(1), 267-286.
- Panjor, F. (2022). Does the Constitution Guarantee the Peace Process in Mindanao and Thailand's Deep South Conflict?. *King Prajadhipok's Institute journal*, 20(2), 121-140.
- PEACE SURVEY 1st. (2016). *Survey of Public Opinion on the Peace Process in Three Southernmost Provinces No.1st* (Research Report). Prince of Songkla University.
- PEACE SURVEY 2nd. (2016) *Results of a Survey of Public Opinion on the Peace Process in Three Southernmost Provinces No.2nd* (Research Report). Prince of Songkla University.
- PEACE SURVEY 3rd. (2017) *Results of a Survey of Public Opinion on the Peace Process in Three Southernmost Provinces No.3rd* (Research Report). Prince of Songkla University.
- PEACE SURVEY 4th. (2019) *Results of a Survey of Public Opinion on the Peace Process in Three Southernmost Provinces No.4th* (Research Report). Prince of Songkla University.
- PEACE SURVEY 5th. (2020). *Listen to the Voices of the People Reviving the Peace Process PEACE SURVEY Announcement of the Results of the Public Opinion Survey on the Peace Process in Three Southernmost Provinces No.5th* (Research Report). Prince of Songkla University.

- PEACE SURVEY 6th. (2021) *Results of a Survey of Public Opinion on the Peace Process in Three Southernmost Provinces No.6th* (Research Report). Prince of Songkla University.
- Pindavanija, E. (2018). Conflict Theory and Violence Conflict Prevention, In P. Wasi (Ed), *Basic concepts of conflict management through peaceful means* (p. 8-11). King Prajadhipok's Institute journal.
- Sahoa I. (2014). *The Importance of Track 2 in Peace Process in Three Southernmost Provinces*. Retrieved October 17, 2014, from <https://prachatai.com/journal/2014/10/56055>
- Tamthai, M. (2018). Weaving Patani's Dream Non-violently: An Analysis of Conversations for a New Imagination. Thailand Science Research and Innovation.
- Tapuling, P. C. (2013). The Buddhist Approach to the Management of Family Violence. (Master of Arts). Chiang Mai University.
- Varadhammo, P. (2017). The Peace on the Triple Junction. *Journal of Graduate MCU Khonkaen Campus*, 6(2), 59-61.
- Wongshookaew, B. (2017). Insight Dialogue Meditation: The Integration for Resolving Conflict of Relation. *Journal of Educational Innovation and Research*, 1(1), 114-132.